

<https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i09.117>

PEDAGOGLARNING KORPORATIV ETIKASINI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY VA XORIJIY TAJRIBALARNING UYG‘UNLIGI

Raxmatullayeva Nodira Baxodirovna

*Toshkent shahridagi Belarus-O‘zbekiston qo‘shma tarmoqlararo amaliy texnik
kvlifikatsiyalar instituti v.b.dotsenti*

ORCID: 0009-0001-2913-1376

E-mail: nodirarahmatullayeva688@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada umumiy o‘rta ta’lim muassasalari pedagoglarining korporativ etikasini rivojlantirishda milliy va xorijiy tajribalarni uyg‘unlashtirish masalasi yoritilgan. Kasbiy etika, pedagogik etika va korporativ etika tushunchalarining o‘zaro bog‘liqligi ochib berilgan, O‘zbekiston, Finlyandiya, Shotlandiya, Avstraliya, Yangi Zelandiya, Yaponiya va Singapur tajribalari qiyosiy tahlil qilingan. Tahlil natijasida korporativ etikani rivojlantirishning uchta ustuvor yo‘nalishi ajratilgan va ular asosida ishlab chiqilgan pedagogik model 520 nafar pedagog ishtirokidagi tajriba-sinov orqali tekshirilgan. Tajriba guruhida korporativ etikasi yuqori darajada rivojlangan pedagoglar ulushi 31 foizdan 47 foizga ko‘tarilgan, umumiy ko‘rsatkichlar esa nazorat guruhiga nisbatan 13,8 foizga yuqori bo‘lgan, bu taklif etilgan yondashuvning samaradorligini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: korporativ etika, pedagogik deontologiya, kasbiy burch, akademik halollik, etik keyslar, jamoaviy mas’uliyat, xorijiy tajriba, qiyosiy tahlil.

HARMONISATION OF NATIONAL AND FOREIGN EXPERIENCE IN DEVELOPING THE CORPORATE ETHICS OF TEACHERS

Abstract: The article addresses the harmonisation of national and foreign experience in developing the corporate ethics of teachers in general secondary schools. It clarifies how professional ethics, pedagogical ethics and corporate ethics relate to one another and compares practice in Uzbekistan, Finland, Scotland, Australia, New Zealand, Japan and Singapore. Three priority directions are identified, and a model built on them was tested with 520 teachers. In the experimental group the share of teachers with a high level of corporate ethics rose from 31 to 47 percent, and overall results exceeded the control group by 13.8 percent.

Keywords: corporate ethics, pedagogical deontology, professional duty, academic integrity, ethical cases, collective responsibility, foreign experience, comparative analysis.

ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО И ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА В РАЗВИТИИ КОРПОРАТИВНОЙ ЭТИКИ ПЕДАГОГОВ

Аннотация: В статье рассматривается вопрос гармонизации национального и зарубежного опыта в развитии корпоративной этики педагогов общеобразовательных учреждений. Раскрыта взаимосвязь понятий профессиональной, педагогической и корпоративной этики, проведён сравнительный анализ опыта Узбекистана, Финляндии, Шотландии, Австралии, Новой Зеландии, Японии и Сингапура. По итогам анализа выделены три приоритетных направления развития корпоративной этики, на основе которых разработана педагогическая модель, проверенная в опытно-экспериментальной работе с участием 520 педагогов. В экспериментальной группе доля педагогов с высоким уровнем корпоративной этики выросла с 31 до 47 процентов, а общие показатели оказались на 13,8 процента выше контрольной группы, что подтверждает эффективность предложенного подхода.

Ключевые слова: корпоративная этика, педагогическая деонтология, профессиональный долг, академическая честность, этические кейсы, коллективная ответственность, зарубежный опыт, сравнительный анализ.

Kirish. Bugungi kunda o‘qituvchi jamiyatda faqat bilim beruvchi emas, balki ma’naviy yo‘l ko‘rsatuvchi shaxs sifatida qaralmoqda. Shu bois pedagogik jamoada axloqiy me’yorlarga tayangan, o‘zaro ishonch va hamkorlikka asoslangan muhitni shakllantirish ko‘plab mamlakatlar ta’lim siyosatining ustuvor vazifasiga aylangan. Pedagoglarning kasbiy xulq-atvorini tartibga soluvchi etik kodekslar AQSh, Finlyandiya, Buyuk Britaniya, Avstraliya, Yaponiya kabi davlatlarda keng joriy etilgan bo‘lib, ularda o‘qituvchining o‘quvchi, hamkasb, ota-ona va jamiyat oldidagi mas’uliyati aniq belgilab qo‘yilgan. Ana shu kodekslar atrofida uzluksiz malaka oshirish, ustoz-shogird hamkorligi va etik masalalarni jamoaviy muhokama qilish tizimlari shakllangan.

O‘zbekistonda ham pedagogning kasbiy va axloqiy qiyofasiga bo‘lgan talab so‘nggi yillarda sezilarli darajada oshdi. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentyabrdagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunida ta’lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy tamoyillari qatorida pedagog xodimlarning huquq va majburiyatlari belgilangan [1]. O‘zbekiston Respublikasining 2024-yil 1-fevraldagi “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi O‘RQ-901-sonli Qonuni esa pedagogning kasbiy sha’ni, qadr-qimmat, huquqlari va kasbiy etika talablarini qonun darajasida mustahkamladi [2]. Ushbu qonun pedagoglarning korporativ etikasini rivojlantirish uchun bevosita huquqiy asos bo‘lib xizmat qiladi, chunki unda o‘qituvchining ta’lim oluvchilar, ularning ota-onalari va hamkasblari bilan munosabatlarida amal qilishi lozim bo‘lgan me’yorlar aks etgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida ta’lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar salohiyatini yuksaltirish alohida ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan [3]. Prezidentning 2024-yil 21-iyundagi “Maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlari xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-231-sonli qarori pedagoglarning kasbiy o‘shirishini uzluksiz tizim sifatida tashkil etishni talab qiladi [4]. Vazirlar Mahkamasining 2026-yil 28-yanvardagi 34-sonli qarori bilan tasdiqlangan uzluksiz ta’lim

tizimida yoshlarni milliy qadriyatlarga sadoqat va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash dasturi esa bu vazifani bevosita pedagogning shaxsiy namunasi va jamoaviy mas’uliyati bilan bog‘laydi [5]. Mazkur hujjatlar pedagoglarning korporativ etikasini rivojlantirish masalasini davlat siyosati darajasiga ko‘taradi.

Shu bilan birga amaliyotda korporativ etika ko‘pincha ichki tartib qoidalari yoki umumiy odob talablari bilan chegaralanib qolmoqda. Etik vaziyatlarni tahlil qilish, nizolarni oqilona hal etish, akademik halollikni ta’minlash va jamoaviy mas’uliyatni qaror toptirish uchun aniq mexanizmlar yetarli emas. Xorijiy tajribada bunday mexanizmlar uzoq yillar davomida sinovdan o‘tgan bo‘lsa-da, ularni milliy qadriyatlar va ta’lim tizimimizning o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olmasdan ko‘chirib olish kutilgan natijani bermaydi. Ana shu sababli milliy va xorijiy tajribalarni uyg‘unlashtirish asosida pedagoglarning korporativ etikasini rivojlantirish yo‘llarini aniqlash dolzarb ilmiy va amaliy masala hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Korporativ etika tushunchasi dastlab ishlab chiqarish va biznes sohasida shakllangan bo‘lib, tashkilotning ichki qadriyatlari, xodimlar o‘rtasidagi munosabat qoidalari va umumiy maqsad sari birgalikda harakat qilish me’yorlarini anglatgan. Ta’lim sohasiga o‘tganda bu tushuncha o‘ziga xos mazmun kasb etadi, chunki maktab jamoasining asosiy mahsuli bilim va tarbiya bo‘lib, uning sifati bevosita pedagoglarning axloqiy pozitsiyasiga bog‘liq. Shu bois pedagoglarning korporativ etikasini kasbiy etika va pedagogik etika bilan uzviy bog‘liq holda o‘rganish maqsadga muvofiq [6].

Kasbiy etika har qanday kasb egasining faoliyatiga xos umumiy axloqiy talablarni ifodalaydi. Pedagogik etika bu talablarni o‘qituvchilik faoliyatining o‘ziga xos jihatlariga, ya’ni o‘quvchi shaxsiga hurmat, pedagogik takt, xolis baholash va tarbiyaviy mas’uliyatga tatbiq etadi. Korporativ etika esa ana shu ikki qatlamni ta’lim tashkilotining jamoaviy hayoti bilan birlashtiradi. U pedagogning nafaqat o‘quvchi oldidagi, balki hamkasblari, rahbariyat va ota-onalar oldidagi mas’uliyatini, jamoaning umumiy qadriyatlariga sodiqligini va maktab obro‘si uchun birgalikdagi javobgarligini qamrab oladi. Shu ma’noda pedagoglarning korporativ etikasini kasbiy xulq-atvor, akademik halollik, pedagogik takt, o‘quvchi shaxsiga hurmat hamda hamkasblar va ota-onalar bilan etik hamkorlikka asoslangan yaxlit kasbiy sifat deb tushunish o‘rinli [7].

Tarkibiy jihatdan korporativ etika to‘rt komponentdan tashkil topadi. Qadriyatli komponent korporativ qadriyatlarga sodiqlik, kasbiy burch va jamoaviy mas’uliyatni ifodalaydi. Kognitiv komponent korporativ me’yorlar, pedagogik deontologiya talablari va akademik halollik qoidalarini bilishni anglatadi. Kompetensiyaviy komponent jamoada ishlash, etik muloqot olib borish va nizoli vaziyatlarni oqilona hal etish ko‘nikmalarini o‘z ichiga oladi. Xulq-atvorli komponent esa o‘zini o‘zi tartibga solish, pedagogik takt va kundalik faoliyatda etik me’yorlarga amal qilishda namoyon bo‘ladi. Ushbu komponentlar keyingi tahlilda milliy va xorijiy tajribalarni qiyoslash uchun umumiy o‘lchov vazifasini bajaradi.

Tadqiqotda nazariy, empirik va matematik-statistik usullar birgalikda qo‘llanildi. Nazariy bosqichda O‘zbekiston va olti xorijiy davlatning pedagoglar etikasiga oid me’yoriy hujjatlari, kasbiy standartlari va ilmiy adabiyotlari o‘rganilib, qiyosiy tahlil o‘tkazildi. Qiyoslash uchun to‘rtta belgi tanlandi. Bular etik talablarning huquqiy maqomi, ularni amalga oshirish

mexanizmlari, rahbar, pedagog, o‘quvchi va ota-ona o‘rtasidagi munosabatlarni tartibga solish darajasi hamda pedagogning o‘zini o‘zi tahlil qilish amaliyotiga berilgan o‘rin.

Empirik bosqichda Andijon, Samarqand va Toshkent viloyatlaridagi umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan 520 nafar pedagog ishtirokida tajriba-sinov ishlari olib borildi. Ularning 259 nafari tajriba guruhini, 261 nafari nazorat guruhini tashkil etdi. Tajriba guruhida qiyosiy tahlil natijalari asosida ishlab chiqilgan 36 soatlik “Pedagoglarning korporativ etikasini oshirish” pedagogik seminar dasturi amalga oshirildi, nazorat guruhi esa an’anaviy tartibda faoliyat yuritdi. Natijalar Styudentning t-mezoni yordamida qayta ishlandi.

Natijalar. Qiyosiy tahlil har bir davlatda pedagoglar etikasi turli institutsional shaklda tartibga solinishini ko‘rsatdi. O‘zbekistonda bu masala birinchi navbatda qonun darajasida hal etilgan. “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonun pedagogning kasbiy etika qoidalariga rioya qilish majburiyatini belgilaydi, ta’lim tashkilotlari esa ichki tartib qoidalari va odob-axloq me’yorlari orqali bu talablarni aniqlashtiradi. Milliy yondashuvning kuchli tomoni uning ma’naviy-axloqiy tarbiya an’analariga tayanishi va pedagogni yoshlar uchun shaxsiy namuna sifatida ko‘rishidir. Shu bilan birga etik vaziyatlarni jamoaviy muhokama qilish, nizolarni hal etishning aniq tartibi va refleksiv tahlil amaliyoti hali tizimli shaklga kelmagan.

Finlyandiyada pedagoglar etikasi 1998-yildan boshlab ta’lim sohasi kasaba uyushmasi qoshidagi Etika qo‘mitasi tomonidan ishlab chiqilgan tamoyillar asosida tartibga solinadi. Bu tamoyillar majburlashga emas, balki o‘qituvchining kasb axloqini ichki ehtiyoj sifatida qabul qilishiga tayanadi. 2017-yilda joriy etilgan Komenskiy qasamyodi o‘qituvchining adolat, tenglik va tinchlik tamoyillariga sodiqligini mustahkamlashga qaratilgan [8]. Finlyandiya tajribasining tadqiqot uchun eng qimmatli jihati etik muammolarni maktab jamoasida ochiq muhokama qilish va o‘qituvchining o‘z qarorlarini tahlil qilish madaniyatidir [9].

Shotlandiyada o‘qituvchilar faoliyati Umumiy o‘qituvchilar kengashi tomonidan qabul qilingan Kasbiy mahorat va xulq-atvor kodeksi orqali tartibga solinadi. Kodeksning 2024-yil noyabrida kuchga kirgan tahririda jamoatchilik ishonchi, halollik, kasbiy chegaralarni saqlash va hamkasblar bilan munosabatlarda odillik asosiy tamoyillar sifatida belgilangan. Kodeks kasbiy standartlar tizimi bilan uyg‘un holda ishlaydi, shu bois etik talablar o‘qituvchilarni ro‘yxatga olish va kasbiy standartlarga muvofiqligini baholash jarayonlari bilan bevosita bog‘langan [10].

Avstraliyada o‘qituvchilarning kasbiy standartlari to‘rt daraja bo‘yicha belgilangan bo‘lib, ularning yettinchisi hamkasblar, ota-onalar, vasiylar va jamoatchilik bilan kasbiy hamkorlikka bag‘ishlangan. Ushbu standart o‘qituvchidan kasbiy etika va mas’uliyat talablariga amal qilish, qonun hujjatlari va tashkilot qoidalariga rioya etish hamda ota-onalar bilan hurmatga asoslangan muloqot o‘rnatishni talab qiladi [11]. Avstraliya tajribasi rahbar, pedagog, o‘quvchi va ota-ona o‘rtasidagi munosabatlarni tartibga solishning aniq mezonlarini ishlab chiqishda muhim.

Yangi Zelandiyada 2017-yildan boshlab barcha sertifikatlangan o‘qituvchilar uchun majburiy bo‘lgan Kasbiy mas’uliyat kodeksi va o‘qituvchilik kasbi standartlari amal qiladi. Kodeks to‘rt asosiy qadriyatga, ya’ni o‘quvchini qo‘llab-quvvatlash, g‘amxo‘rlik, halollik hamda o‘quvchilar, ularning oilalari va hamkasblar bilan ijobiy hamkorlikka tayanadi [12]. Bu

tajriba korporativ etikani baholashda kasbiy burch, mas’uliyat va xulq-atvor standartlarini mezon sifatida belgilashga asos bo‘ladi.

Yaponiyada axloqiy tarbiya 2015-yilgi islohotdan so‘ng alohida o‘quv predmeti maqomini oldi va boshlang‘ich maktablarda 2018-yildan joriy etildi [13]. Bu yo‘nalish alohida o‘qituvchining emas, balki butun maktab jamoasining vazifasi sifatida qaraladi. Maktab miqyosidagi axloqiy tarbiya dasturlari pedagogik jamoa, rahbariyat va ta’lim boshqaruvi o‘rtasida umumiy mas’uliyatni kuchaytiradi. Singapurda xarakter va fuqarolik tarbiyasi dasturida har bir o‘qituvchi ayni vaqtda tarbiyachi sifatida qaraladi, uning shaxsiy namunasi va qadriyatlarga asoslangan xulq-atvori esa ta’lim jarayonining o‘zagi hisoblanadi [14]. Har ikki tajriba korporativ etikaga jamoaviy mas’uliyat va namuna ko‘rsatish komponentlarini kiritish zarurligini ko‘rsatadi.

Qiyosiy tahlil natijalari umumlashtirilgan holda 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

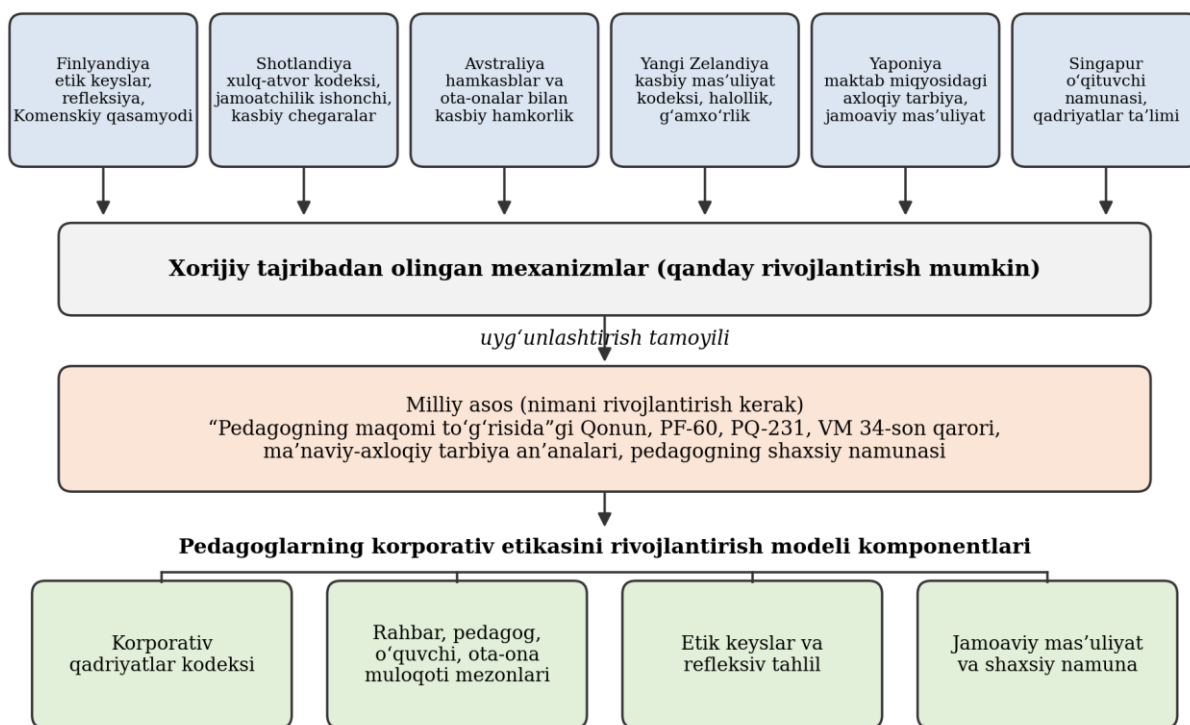
Pedagoglar etikasini tartibga solishning milliy va xorijiy tajribalari qiyosiy tahlili

Davlat	Tartibga solish shakli	Ustuvor tamoyillar	Milliy amaliyotga moslashtirish imkoniyati
O‘zbekiston	“Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonun, ta’lim tashkilotlarining ichki tartib qoidalari	kasbiy burch, ma’naviy-axloqiy fazilatlar, shaxsiy namuna	korporativ etikaning huquqiy va ma’naviy asosi sifatida saqlanadi
Finlyandiya	Etika qo‘mitasi tamoyillari, Komenskiy qasamyodi	adolat, tenglik, ichki ehtiyoj sifatidagi kasb axloqi, refleksiya	etik keyslar va o‘zini o‘zi tahlil qilish amaliyoti
Shotlandiya	Kasbiy mahorat va xulq-atvor kodeksi, kasbiy standartlar	jamoatchilik ishonchi, halollik, kasbiy chegaralar	korporativ qadriyatlar kodeksi va deontologik talablar
Avstraliya	O‘qituvchilarning kasbiy standartlari, yettinchi standart	hamkasblar, ota-onalar va jamoatchilik bilan kasbiy hamkorlik	rahbar, pedagog, o‘quvchi va ota-ona muloqoti mezonlari
Yangi Zelandiya	Kasbiy mas’uliyat kodeksi va kasb standartlari	o‘quvchini qo‘llab-quvvatlash, g‘amxo‘rlik, halollik, hamkorlik	kasbiy burch va mas’uliyatni baholash mezonlari
Yaponiya	maktab miqyosidagi axloqiy tarbiya tizimi	jamoaviy mas’uliyat, rahbariyat bilan hamkorlik	korporativ etikani jamoaviy tarbiya tizimi bilan bog‘lash
Singapur	qadriyatlarga asoslangan ta’lim, o‘qituvchi namunasi	shaxsiy namuna, ijtimoiy mas’uliyat	namuna ko‘rsatish va ijtimoiy mas’uliyat komponentlari

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, xorijiy tajribalar bir-biridan shakl jihatidan farq qilsa ham, mazmun jihatidan uchta umumiy yo‘nalishga birlashadi. Birinchisi pedagogik faoliyatni kasbiy etik me’yorlar va korporativ qadriyatlar kodeksi asosida tartibga solish. Ikkinchisi rahbar, pedagog, o‘quvchi va ota-ona o‘rtasidagi muloqotda hurmat, halollik, bag‘rikenglik va akademik halollik tamoyillarini mustahkamlash. Uchinchisi etik keyslar, refleksiya, o‘zini o‘zi tahlil qilish va jamoaviy mas’uliyat mexanizmlari orqali pedagoglarning etik xulq-atvorini

rivojlantirish. Milliy tajriba bu yo‘nalishlarning birinchisi bo‘yicha mustahkam huquqiy asosga ega, ikkinchi va uchinchi yo‘nalishlar bo‘yicha esa xorijiy mexanizmlarni moslashtirib qo‘llash imkoniyati mavjud.

Uyg‘unlashtirishning asosiy tamoyili shundan iboratki, milliy qadriyatlar va qonunchilik korporativ etikaning mazmuniy asosi bo‘lib qoladi, xorijiy tajriba esa bu mazmunni amalga oshirish vositalarini beradi. Boshqacha aytganda, nimani tarbiyalash kerakligi milliy an‘analar va davlat siyosatidan kelib chiqadi, qanday tarbiyalash mumkinligi esa sinovdan o‘tgan xalqaro mexanizmlardan olinadi. Bu tamoyil asosida pedagoglarning korporativ etikasini rivojlantirishning pedagogik modeli ishlab chiqildi. Modelda korporativ qadriyatlar kodeksi Shotlandiya va Yangi Zelandiya tajribasidan, etik keyslar va reflektiv tahlil Finlyandiya tajribasidan, rahbar, pedagog, o‘quvchi va ota-ona muloqotini tartibga solish mezonlari Avstraliya tajribasidan, jamoaviy mas‘uliyat va shaxsiy namuna komponentlari Yaponiya va Singapur tajribasidan olinib, milliy sharoitga moslashtirildi. Uyg‘unlashtirishning umumiy mantiqi 1-rasmda ko‘rsatilgan.

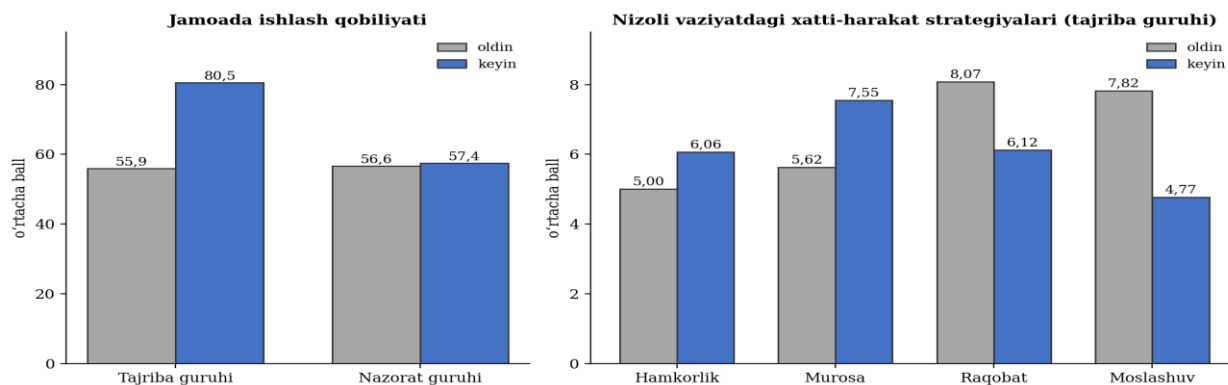

1-rasm. Pedagoglarning korporativ etikasini rivojlantirishda milliy va xorijiy tajribalarni uyg‘unlashtirish sxemasi

Model asosida ishlab chiqilgan 36 soatlik seminar dasturi tajriba guruhida sinovdan o‘tkazildi. Dastur korporativ qadriyatlar kodeksi bilan tanishish, etik keyslarni tahlil qilish, nizoli vaziyatlarda o‘zini tutish strategiyalarini o‘rganish, ota-onalar bilan muloqot mashqlari va reflektiv kundalik yuritishni o‘z ichiga oldi. Korporativ etika rivojlanganlik darajasi kasbiy burch, mas‘uliyat, pedagogik takt, akademik halollik, o‘quvchi shaxsiga hurmat hamda hamkasblar va ota-onalar bilan etik hamkorlik mezonlari bo‘yicha yuqori, o‘rta va quyi darajalarda baholandi.

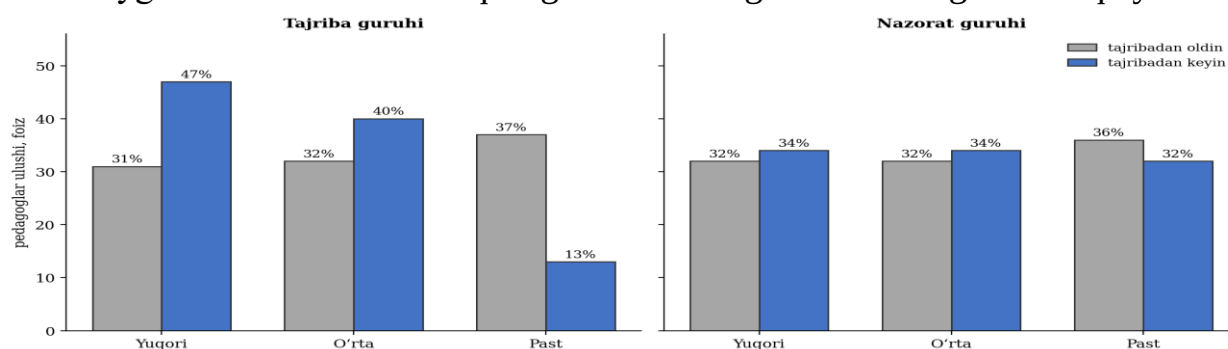
Tajriba boshlanishidan oldin tajriba va nazorat guruhlar ko‘rsatkichlari o‘zaro yaqin ekani aniqlandi. Tajriba yakunida esa tajriba guruhida jamoada ishlash qobiliyati bo‘yicha

o‘rtacha ko‘rsatkich 55,9 dan 80,5 gacha ko‘tarildi, nazorat guruhida bu ko‘rsatkich deyarli o‘zgarmadi. Nizoli vaziyatdagi xatti-harakat strategiyalari bo‘yicha ham tajriba guruhida hamkorlik va murosa yo‘nalishlari kuchayib, raqobat va moslashuv yo‘nalishlari kamaydi. Styudent t-mezoni bo‘yicha tajriba guruhidagi o‘zgarishlar 0,001 dan kichik ahamiyatlilik darajasida statistik ishonchli bo‘ldi, nazorat guruhidagi o‘zgarishlar esa ishonchli emas. Ushbu o‘zgarishlar 2-rasmda aks ettirilgan.

2-rasm. Tajriba guruhida jamoada ishlash qobiliyati va nizoli vaziyatdagi xatti-harakat strategiyalarining o‘zgarishi

Korporativ etikaning rivojlanganlik darajalari bo‘yicha ham sezilarli siljish kuzatildi. Tajriba guruhida yuqori darajadagi pedagoglar ulushi 31 foizdan 47 foizga, o‘rta darajadagilar ulushi 32 foizdan 40 foizga ko‘tarildi, past darajadagilar ulushi esa 37 foizdan 13 foizga kamaydi. Nazorat guruhida bu ko‘rsatkichlar mos ravishda 32 foizdan 34 foizga, 32 foizdan 34 foizga va 36 foizdan 32 foizga o‘zgardi, ya’ni o‘sish sezalarsiz bo‘ldi. Ikkala guruhdagi darajalar taqsimoti 3-rasmda keltirilgan. Umumiy ko‘rsatkichlar bo‘yicha tajriba guruhi natijalari nazorat guruhiga nisbatan 13,8 foizga yuqori bo‘ldi. Bu natijalar milliy va xorijiy tajribalarni uyg‘unlashtirish asosida qurilgan modelning samaradorligini tasdiqlaydi.

3-rasm. Korporativ etikaning rivojlanganlik darajalari bo‘yicha pedagoglar taqsimoti (tajribadan oldin va keyin)

Xulosa. O‘tkazilgan tadqiqot quyidagi xulosalarga kelish imkonini berdi. Pedagoglarning korporativ etikasi kasbiy etika va pedagogik etika bilan uzviy bog‘liq yaxlit kasbiy sifat bo‘lib, uni rivojlantirish ta’lim tashkilotida sog‘lom ma’naviy muhitni shakllantirishning muhim omili hisoblanadi. O‘zbekistonda bu masala “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonun va tegishli davlat dasturlari orqali mustahkam huquqiy asosga ega, biroq uni amalga oshirish mexanizmlari takomillashtirishga muhtoj.

Xorijiy tajribalar qiyosiy tahlili korporativ etikani rivojlantirishning uchta ustuvor yo‘nalishini ko‘rsatdi va ularni milliy sharoitga moslashtirish uchun uyg‘unlashtirish tamoyili asoslandi. Bu tamoyilga ko‘ra milliy qadriyatlar mazmun asosini, xorijiy mexanizmlar esa

amalga oshirish vositalarini tashkil etadi. Shu asosda ishlab chiqilgan model va seminar dasturi tajriba-sinovda o‘z samarasini ko‘rsatdi.

Umumiy o‘rta ta’lim muassasalari uchun quyidagilar tavsiya etiladi. Har bir ta’lim tashkilotida pedagogik jamoa ishtirokida korporativ qadriyatlar kodeksini ishlab chiqish va uni ichki tartib qoidalari bilan uyg‘unlashtirish lozim. Malaka oshirish dasturlariga etik keyslar tahlili, nizolarni oqilona hal etish va ota-onalar bilan muloqot mashqlarini kiritish maqsadga muvofiq. Pedagoglarning refleksiv kundalik yuritishi va etik vaziyatlar bankidan foydalanishini rag‘batlantirish korporativ etikani rivojlantirishning samarali vositasi bo‘la oladi. Ushbu tavsiyalar pedagoglarning uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimiga bosqichma-bosqich joriy etilganda kutilgan natijani beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentyabrdagi O‘RQ-637-sonli “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. <https://lex.uz>
2. O‘zbekiston Respublikasining 2024-yil 1-fevraldagi O‘RQ-901-sonli “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonuni. <https://lex.uz>
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni. <https://lex.uz>
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 21-iyundagi PQ-231-sonli “Maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlari xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori. <https://lex.uz>
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2026-yil 28-yanvardagi 34-sonli qarori bilan tasdiqlangan uzluksiz ta’lim tizimida yoshlarni milliy qadriyatlarga sadoqat va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash samaradorligini oshirish dasturi. <https://lex.uz>
6. Raxmatullayeva N.B. Ta’lim muassasasida o‘quvchi-pedagog munosabatlarini mustahkamlash hamda korporativ etikani rivojlantirishning xorijiy tajribasi // NamDU ilmiy axborotnomasi. 2024. 6-son. B. 588-590.
7. Raxmatullayeva N.B. Pedagoglarning korporativ madaniyatini rivojlantirishni boshqarish modelini ishlab chiqish tamoyillari // Xalq ta’limi. 2024. 2/1-son. B. 18-21.
8. Trade Union of Education in Finland (OAJ). Ethical principles of teaching. Comenius’ Oath for teachers. <https://www.oaj.fi/en/pay-and-conditions/ethical-principles-of-teaching/>
9. Tirri K. The Value Base of Teacher’s Professional Ethics // Second International Research Handbook on Values Education and Student Wellbeing. Springer, 2023. DOI 10.1007/978-3-031-24420-9_18
10. General Teaching Council for Scotland. The Code of Professionalism and Conduct. Edinburgh, 2024. <https://www.gtcs.org.uk/documents/code-of-professionalism-and-conduct>
11. Australian Institute for Teaching and School Leadership (AITSL). Australian Professional Standards for Teachers. Melbourne, 2011. <https://www.aitsl.edu.au/standards>

12. Teaching Council of Aotearoa New Zealand. Our Code, Our Standards. Code of Professional Responsibility and Standards for the Teaching Profession. Wellington, 2017. <https://teachingcouncil.nz/>

13. Bamkin S. Reforms to strengthen moral education in Japan. A preliminary analysis of implementation in schools // Contemporary Japan. 2018. Vol. 30, No. 1. P. 78-96. DOI 10.1080/18692729.2018.1422914

14. Ministry of Education, Singapore. Character and Citizenship Education (CCE) Syllabus, Secondary. Singapore, 2021. <https://www.moe.gov.sg/>